

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео комисију:

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 00.00.201. године донело је одлуку да се образује комисија за оцену докторског рада који је Ивана Ковач Барет предала под насловом: *Урбана социолингвистика: стратегије учтивости у усменој интеракцији урбане популације града Санта Доминга, Доминиканска Република.*

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за који је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан запослен:

1. проф. др Јелена Филиповић, редовна професорка; Шпански језик, Универзитет у Београду, Филолошки факултет (од 30. 12. 2010), менторка;

2. проф. др Ивана Вучина Симовић, доценткиња; Шпански језик, Универзитет у Београду, Филолошки факултет (од 25.10.2016), чланица комисије;

3. др Сања Маричић Месаровић, доценткиња, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, (од 5.5. 2016.), чланица комисије.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

Ивана Ковач Барет је рођена 5. јануара 1978. Основно и средње образовање стекла је у родном Никшићу (Црна Гора) и Београду. Студирала је на Филолошком факултету у Београду, на Групи за шпански језик и хиспанске књижевности, где је дипломирала у јуну 2002. године. У јулу 2000. добија стипендију Министарства иностраних послова Шпаније-АЕЦИ. Обављала је

дужности сарадника у настави за шпански језик као други страни језик на језичким одсецима на Филозофском факултету у Никшићу. Додатне квалификације стицала је на студијским боравцима у Шпанији, где је између осталог 2006. стекла квалификацију Експерта за језик и медије (радио, телевизија, писани медији, интернет) на Универзитету Комплутенсе у Мадриду за шта је била стипендирана од стране АЕЦИ. Такође је као студент- гост похађала и положила неке од испита на докторском програму „Примењена лингвистика и нове технологије“ на Филолошком факултету Универзитета Комплутенсе у Мадриду. Магистрирала је на Филолошком факултету Универзитета у Београду одбравивши тезу под насловом: „Критички осврт на језичку политику у Шпанији“. Председник је комисије на испитима ДЕЛЕ (Диплома шпанског као страног језика) одржаваним на Универзитету Црне Горе у сарадњи са Институтом Сервантес из Београда и координатор бројних културних догађаја. Активан је конференцијски преводац ангажован од стране Владе Црне Горе, Министарства Црне Горе, ЕУ агенција, Амбасада и УНХЦР. Такође је судски тумач за шпански језик. Области научног интересовања којима се посвећује су: језичка политика и планирање, образовне језичке политике, методологија и пракса наставе страног језика, анализа конверзације и др. Аутор је више научних радова и једне монографије. Говори шпански, енглески, француски и италијански језик.

1. Научна област из које је стечено академско звање- мастер:
- социолингвистика

III. НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Урбана социолингвистика: стратегије учтивости у усменој интеракцији урбане популације града Санта Доминга, Доминиканска Република.

IV. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторски рад Иване Ковач Барет има 280 страна од чега, 219 страна основног текста и 61 страна прилога.

Сам рад организован је у пет поглавља: 1. Увод (1–15); Теоријски оквир којег чине два поглавља: 2. Теоријски оквир (16–62) и 3. Говорна учтивост (63–123); затим следи други део рада у којем је описана истраживачка процедура, приказани резултати и изведени закључци, и то у поглављима: 4. Анализа корпуса (124–213), 5. Закључци и будуће тенденције (213–220). Поговља су систематично подељена на потпоглавља, чиме је структура рада додатно учвршћена, а разумевање саме проблематике знатно олакшано. Рад садржи листу референци од 218 јединица и Прилоге (240–280), *Изјаву о ауторству, Изјаву о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и Изјаву о коришћењу.*

У првом делу рада (*Увод*) дат је кратак критички приказ проблематике којом се ауторка бавила у раду, представљени су циљеви, постављене хипотезе и методологија истраживања. Укратко је описана структура рада и тиме је олакшано читање дисертације и разумевање проблематике. Оно што је нарочито значајно у овом делу јесте и кратак али значајан опис политичко-друштвеног контекста језичке заједнице која је предмет овог истраживања

Други део рада чине два обимнија поглавља, која представљају теоријски оквир за даље истраживање (*Теоријски оквир и Говорна учтивост*). Прво од њих, ауторка је посветила дефинисању појмова неопходних за увођење истраживања а такви су појмови теорија комуникације, интеракција, изражавања, ритуали и вербалне интеракције уз посебан осврт на социолингвистички и прагматички опис теоријско-методолошког оквира критичке анализе конверзације. С тим у вези, указано је на традиционалне и савремене перспективе социолингвистичког приступа говору као и на позитивне и негативне аспекте социолингвистичког прикупљања података. Уведена је и прагматичка перспектива говора. Пред сам крај поглавља у раду су представљени концепти говорних чинова и постављена хипотеза о њиховој универзалности односно специфичности, уводећи тако у следећем поглављу концепт говорне учтивости из перспективе традиционалних теорија и критика традиционалних теорија као и савремених приступа учтивости, односно друштвеног модела учтивости. Посебна пажња дата је стратегији ублажавања као једној од најевидентнијих обележја доминиканског говора, које је и предмет истраживања.

Трећи, а уједно и централни део ове дисертације смештен је у четвртом поглављу и насловљен је *Анализа корпуса*. У оквиру овог дела најпре је представљен предмет истраживања, односно језичка заједница града Санта Доминга а затим је у следећем потпоглављу представљена *Методологија прикупљања података* где је ауторка формулисала предмет истраживања, циљеве, хипотезе, методе и технике истраживања, узорак и корпус. Друго значајно потпоглавље чини *Методолошки и квалитативни оквир истраживања*. При емпиријском истраживању ауторка указује нарочито на значај квалитативног истраживања и језичке етнографије будући да се једним својим делом, подударају са методологијом истраживања која је подразумевала ауторкин продужени боравак у циљној делатној заједници: представљено је укупно 15 полуспонтаних разговора (полуспонтани јер је одређена тема али не и редослед излагања) и потпуно спонтаних разговора у којима учествују мешовите групе градске популације које, мање-више припадају средњој друштвеној класи будући да је реч о најобимнијој и најрепрезентативнијој друштвеној класи. У другој фази методолошког оквира је направљена подела овако снимљених разговора на епизоде да би се у последњој фази приступило опису стратегија говорне учтивости. Ауторка наглашава да оваква методологија не може да се смести ни у један традиционални методолошки оквир истичући управо то да је спонтаност у социолингвистичким истраживањима један од главних недостатака исте те да су испитаници мање спонтани када знају да се снимају или испитују. Кроз такав теоријско-методолошки оквир критичке анализе конверзације и

социолингвистичке анализе забележени су и класификовани лингвистички и екстралингвистички сегменти који су испитали претпоставке рада. На тај начин представљене су стратегије говорне учтивости у доминиканском друштву, са посебним акцентом на стратегији ублажавања као битном обележју језика и културе у том граду.

Последње поглавље дисертације (*Закључак и будуће тенденције*) представља преглед добијених резултата емпиријског истраживања на основу кога су изведени закључци. Поред тога, ауторка се осврће на значај критичког истраживања говорне учтивости и даје потенцијалне смернице за нека будућа истраживања на ову тему.

На крају самог рада налази се листа коришћених референци, а у одељку *Прилози* налазе се транскрипти снимљеног материјала коришћеног у истраживању.

V. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ауторка овог рада бави се критичким разматрањем употребе стратегија говорне учтивости у једној урбаној говорној заједници хиспанског говорног подручја. Истражују се карактеристике дискурса који конструишу и употребљавају у свакодневном говору становници урбаног дела града Санта Доминга, главног града Доминиканске Републике, земље која геополитички припада простору Латинске Америке. Разлог за овакав одабир популације лежи у чињеници да је реч о првом граду који су основали европски колонизатори на америчком континенту (1496) за време открића Америке, а будући да је била реч о шпанским колонизаторима, Санто Доминго је представљао прву језичку заједницу хиспанског говора на целом америчком континенту. Исто тако, град је смештен на раскршћу европске и афричке културе које додају једну синкретичку перспективу његовој формативној идиосинкразији. Другим речима, у овом раду се испитује употреба израза учтивости у свакодневном говору различитих група говорника изабраних случајно из различитих друштвених класа и различитог економског нивоа, али тако да сви припадају управо истом градском језгру, уз посебан нагласак на учтивом ублажавању и на употреби „минимизатора” као и на изразима учтивости карактеристичним за припаднике ове говорне заједнице. У првом поглављу (*Увод*) ауторка испитује укратко актуелни значај студија о језичкој учтивости, њихову релеванцију и посебан допринос теоријској и методолошкој анализи дискурса и конверзације. Истовремено, ауторка концизно уводи у проблематику, и даје кратак опис приступа истраживања, његову оправданост из перспективе доприноса истраживачкој заједници, и коначно, кратак али значајан опис политичко-друштвеног контекста језичке заједнице која је предмет овог истраживања.

У другом поглављу (*Концептуални оквир*), јасно је дефинисан концепт интеракције у контексту теорије комуникације. Ауторка вербалну интеракцију дефинише као однос учесника у одређеном друштвеном контексту на основу кога

се одређују како њихове улоге тако и њихова удаљеност. Ауторка сматра да је евидентно постојање јаке повезаности између редоследа у интеракцији и друштвене размене међу особама, дефинисаних на основу статуса сваког учесника на основу пола, старости, расе и друштвене класе, у околностима у којима такви статуси нису једноставни за идентификацију. У вишерасној, мултиетничкој и мултиконфесионалној зајендици, каква је она истраживана у овом раду, класна и расна класификација функционишу паралелно, што усложњава процес ”преговарања значења” и одређивања релативног друштвеног поретка у оквиру комуникативне ситуације. У овом поглављу ауторка се бави социолингвистичким аспектом интеракције из више перспектива (од традиционалне варијационистичке социолингвистике, до савремених квалитативних приступа теорији учтивости). На крају другог поглавља ауторка представља теорију говорних чинова, и поставља питање до које се тачке реализација говорних чинова води ка дефинисању универзалних прагматичких принципа, односно до које тачке ти принципи концептуално варирају и различито се реализују у односу на језик и културу? Ауторка представља две кључне научне тенденције у овој области: са једне стране, ту су аутори који афирмишу концепт универзалности говорних чинова, укључујући и ауторе који сматрају да су стратегије за реализацију говорних чинова суштински исте у свим културама, иако има специфичних питања у сваком појединачном друштву. Са друге стране, ауторка истражује текстове аутора који потврђују да постоји значајна разлика у реализацији говорних чинова између различитих култура.

У трећем поглављу (*Говорна учтивост*) уводе се дефиниције и значења термина „учтивост” у зависности од приступа који може бити лингвистички, социолошки или социо-когнитивни, и наставља се са тражењем синкретичке форме за концептуализацију појма учтивости са социолингвистичке тачке гледишта. Износи се мишљење о развоју говорне учтивости као дисциплине унутар језичких студија, полазећи од формалнијих сфера (синтактичко-семантичких) до оних које су дискурзивно постављене (социо-прагматичне). Централни аспект на који ауторка ставља акценат овом раду јесте да је, упркос теоријској дебати у вези са универзалном дефиницијом учтивости, и даље евидентно да учтивост игра значајну улогу у свим друштвима, те да је можда прихватљиво и данас аргументовати принципе учтивости полазећи од принципа сарадње у разговору који пре више деценија уводи Грајс (Grice, 1976).

У наставку, ауторка прави дигресију и разматра традиционалне теорије језичке учтивости, почевши од Робин Лејкоф (Lakoff, 1973), преко принципа учтивости Лича (Leech, 1983) и тумачења учтивости по Хаверкејту (Haverkate, 1985) да би касније представила теорију учтивости Браун и Левинсона (Brown & Levinson, 1978, 1987), као и теорију Фрејсера (Fraser, 1990). У наставку представља нове, савремене теорије, настале на основу критике традиционалних теорија, засноване на друштвеним моделима учтивости/ (не)учтивости коју предлаже Вотс (Watts, 2003). У овом делу рада, ауторка представља приступ,

круцијалан за разумевање и критичку анализу савременог модела, по коме је учтивост - тема повезана са евалуацијом субјективног нивоа комуникације и комуникативне ситуације, и дефинише основне концепте који за циљ имају промену садашњег модела друштвене учтивости, као што је интерпретација учтивости у колоквијалном говору, (не)учтивост као концепт, (не)учтивост у социолингвистичкој теорији. Ауторка такође разликује „политички коректно” и „учтиво” понашање, у складу са Вотсвом дихотомијом (Watts, 1989). Након тога, ауторка уводи примену концепата теорије учтивости на свакодневне комуникативне ситуације говорне заједнице Санта Доминга: аргументује да анализа корпуса указује на доминантну употребу стратегија ублажавања која се користи у свакодневном говору у граду Санто Домингу, било у циљу минимализовања ризика на напад на појаву говорника, било у циљу умањења својстава „ја” (учтивног ублажавања). Ауторка закључује да таква ублажавања представљају специфично обележје, релевантно за доминиканску културу и закључује, у складу са схватањима Илена (Eelen, 2001) и Вотса (Watts, 2003) да као такви не могу представљати социолингвистичку универзалију. Стога, како наводи, учтивост може бити схваћена једино у локалном контексту, нарочито када је реч о обележјима која су тако специфична и везана за друштвену класу и групу, а такве су управо стратегије ублажавања.

Најобимнији и најзначајнији део овог рада представља четврто поглавље (*Анализа дискурса*) у коме ауторка материјализује предмет овог истраживања, чији се значајан део односи на стратегије ублажавања, како би се уочила еволуција употребе неких манифестација учтивости или других комуникативних стратегија, на основу друштвене групе, старости, економске класе итд. Истиче се да је од посебног значаја да се помене да добијени резултати не задовољавају, онако како то никад неће задовољавати ниједна студија, универзално правило приликом њене примене. Ауторка истиче да је много екстерних фактора које треба имати у виду у тренутку обављања анализе конверзације: пол, старост, друштвена позиција говорника итд.; све те варијабле, заједно са лексиколошким аспектом конверзације међу говорницима, производе бесконачне могућности варијација, мутација или континуираних модификација околности, конверзацијског контекста и елемената дискурса и говора и стога, и очекиваних резултата. Такође, даје детаљан аналитички опис говорне заједнице која је предмет ове студије (говорна заједница Санта Доминга). У наставку рада, детаљно се наводе дијахронију социо-економског развоја у скоријој прошлости, описује садашње стање друштвене стратификације и њену корелацију са комуникативним праксама града.

У потпоглављу под бројем 4.5.1. овог рада (*Методологија прикупљања података*), ауторка представља теорије које се највише повезују са намерама овог истраживања а које, како наводи, укључују индивидуалне аспекте говорне интеракције са прагматичке и са социолингвистичке тачке гледишта. Гледано у ширем контексту, ауторка објашњава да сакупљање података мора узети у обзир

аспекте који дају информације о идентитету учесника: пол, старост, професија, образовни ниво итд., будући да они директно утичу на одговоре предложених упитника или на развој непланираних дискурса. Када је реч о сакупљању података, ауторка истиче два кључна концепта у социолингвистичком истраживању у оквиру критичке парадигме: квалитативну потрагу и етнографију. Ауторка истиче да се прикупљање података у овом истраживачком раду не прилагођава у потпуности ниједној традиционалној техници социолингвистичког прикупљања података јер сматра да су конверзације у којима су теме сугерисане или предложене и које се спроводе међу особама које знају да су предмет студије или да се снимају, заправо „заражене” намерама самог истраживања, односно проблематизује идеју ”посматрачевог парадокса”. Ауторка циља на то да сва истраживања која се заснивају на узорцима добијеним посредством инструмената који су пре-елаборирани, односно анкета, упитник, или интервју затвореног или полу-отвореног типа подлежу вишем степену само-контроле говорника, што значајно утиче на резултат добијених података и, стога, на анализу и закључке добијене на основу њих.

У следећем потпоглављу (*Методолошки и квалитативни оквир истраживања*), ауторка предлаже две методе сакупљања података којима, како наводи, настоји избећи неке од недостатака присутних у традиционалним методама: прву, у којој је присутна апсолутна спонтаност, уз то да у том случају можемо говорити само о приближној старости учесника - што, по њеном мишљењу, не представља проблем, будући да је посматрањем могуће прилично приближно одредити исти - као и о вероватном и индиректном одређивању друштвене класе - што такође не представља проблем будући да, како наводи ауторка, она већ познаје доминиканско друштво и његову друштвену стратификацију будући да је дужи низ година провела живећи у њему. Истиче да ову методу карактерише апсолутна спонтаност зато што није изабрана нити тема нити учесници који учествују у њој.

Друга квалитативна метода предложена у овом истраживачком раду јесте фокус група: позив групи говорника да разговарају на одређену тему, уз претходно упозорење да ће разговори бити снимани.

Да би се конкретизовао тај циљ, у случају фокусгрупне методе, ауторка је направила групу састављену од младих људи, припадника средње друштвене класе - ниска стратификација - у једној школи смештеној у делу града карактеристичном по томе што у њему живе припадници средње класе града Санта Доминга. Зашто се аутока определила управо за овакву поделу? На првом месту, ауторка наводи да се ради о друштвеној класи која је доминантна у језичкој заједници Санта Доминга. Другим речима, већина говорника припада овој говорној заједници. Исто тако, ауторка уводи прелиминарну претпоставку да средња класа (са свим њеним стратификацијама, висока-средња-ниска) поседује висок ниво социолингвистичке компетенције (који води ка варијацији по стилу и регистру), са једне стране, јер поседује и виши образовни ниво (па самим тим и

елаборирани код, да се изразимо терминологијом Бејзила Бернстина), а у исто време, у сталном је контакту са припадницима ниже друштвене класе, и користи неформални стил и регионалне варијетет у потрази за стратегијом ублажавања са циљем да се умање потенцијални конфликти. За истраживање су изабрани млади који похађају последњи разред средње школе сматрајући да је одабрана тема њима занимљива. Саму тему- „абортивна таблета”, одабрала је ауторка како би тема била полемичнија и везана за актуелана дешавања у самој друштвеној заједници Санта Доминга, а нарочито због тога јер се иста сматра „табу темом” међу младим Доминиканцима. Ауторка одабира тему набијену емоцијама следећи Лабовљеву дефиницију стила и наративних стратегија по којој степен усмерености на форму опада у емотивно интензивном дискурсу.

Прва предложена метода квалитативне методологије подразумева снимање разговора који настају спонтано, на јавним или приватним местима а да ниједан од говорника или учесника унапред није обавештен да га снимају. На основу доминиканског Закона о заштити личних података¹ није неопходно тражити дозволу говорника уколико се налазите на јавном простору, када се ради о аудио записима, јер то обезбеђује анонимност сниманих учесника у комуникацији - могуће је само чути гласове и податке који се тичу пола, непосредног комуникативног контекста, итд. који су од значаја за овде спроведено истраживање.

Методологија анализе корпуса састоји се из три етапе. Прва подразумева транскрипцију снимљеног материјала, користећи конвенцију коју је ауторка сматрала најадекватнијом како би представила говорне језичке манифестације на једноставан и јасан начин, приближавајући се у овом случају реализацији директне транскрипције, што омогућава да се интервенције читају без проблема, увек када јасно рефлектују обележја колоквијалног језика у снимљеном материјалу, без потребе за стриктно фонетским прецизирањима. Дијалози су транскрибовани користећи ортографске норме шпанског језика; ауторка је задржала изговор и синтактичку морфологију коју су употребљавали говорници, скрећући пажњу само у неким случајевима, на неко карактеристично обележје изговора или језичке енфазе неког од говорника, иако су увек употребљаване графеме шпанског језика.

Друга етапа се састоји из сегментације разговора и поделе на епизоде (Ван Дијк, 1982) које одговарају семантичким јединицама дискурса, дефинисане на основу специфичних секвенци предлога, који се могу резимирати на макро плану; укупно се анализирају 4 епизоде. Епизоде су дефинисане на основу ланца предлога а не у терминима семантичких односа међу граматички дефинисаним клаузулама. Следећи постављену методологију, истраживање смешта сваку од ових епизода пропозиционално у шеме које омогућавају обављање анализе на најлакши начин, тако што се верује да ће таква сегментација омогућити обављање

¹ <https://do.vlex.com/vid/personales-archivos-bancos-cnicos-informes-516279706>

студије уз праћење једне адекватне тематске хронологије како би се омогућило праћење у свакој изјави.

Трећа фаза се састоји из описа стратегија језичке учтивости. У ту сврху, ауторка користи индикаторе који означавају стратегије позитивне и негативне учтивости и учтиво ублажавање у свакој од епозода. На првом месту, следећи почетни опис стратегија учтивости које су поставили Браун и Левинсон (1987), покушава се поновно смештање ових стратегија у предложене категорије од стране Кербрат-Орекиони (2004). На другом месту, следећи предлоге Бриса (2001), описују се стратегије учтивног ублажавања присутне у интерактивном односу говорника. На трећем месту, када су једном већ описане ове стратегије, прецизирани су граматички индикатори који, на један специфичан начин, дозвољавају, у одређеним говорним контекстима, да се издрази учтивост и дискурсивно учтиво ублажавање. Полазећи од концепата Хаверката (без датума), описују се учестале селекције синтактичко-семантичких структура за које се верује да служе за добијање одобрења од стране саговорника.

Пето и последње поглавље посвећено је закључцима истраживања и представља укупне резултате које је ауторка добила у овом истраживању. Излаже се детаљна анализа уз информацију да се синтетички описује употреба стратегија говорне учтивости и ублажавања, учесталост дисторзија у аргументацији и интерних елемената аргументативног процеса, као и поновљена употреба одређених граматичких обележја коришћених у процесу манифестације учтивости у свакој од епизода. Када су једном представљени резултати, ауторка наводи у закључцима сличности и разлике комуникативног карактера у епизодама, и уопштено, разлике у стратегијама говорне учтивости и учтивног ублажавања коришћене по старосним групама које улазе у састав истраживања.

Прва дистинкција коју ауторка износи односи се на узраст говорника. На основу анализе закључује да адолесенти у већој мери користе стратегије за репарацију неучтивног чина него што је то случај са узорцима разговора у којима су учествовали одрасли. Одрасли говорници очигледно имају мањи осећај да се излажу ризичним комуникативним ситуацијама те изражавају нижи степен потребе за ублажавањем стратегија негативне учтивости. Најчешће примењиване епаративне стратегије адолесцената су следеће:

- Смех који ублажава напад усмерен на саговорника.
- Експлицитан став којим се истиче да је саговорник боље информисан и да зна више, након што је већ речено да не постоји слагање са његовим ставом, из одређених разлога.
- Након напада на личност саговорника, потврђује се да није добро схваћено оно што се желело рећи. Друга слична стратегија била је покушај да се објасни да саговорник не би требало да се осети повређен због онога што је речено будући да је реч о другачијој ситуацији те да то нема никакве везе са њим.

- Имперсонализација теме разговора, односно дискусије, уз примену инклузивног ”ми” или безличних облика у тренутку контрааргументације.

Аутрока наводи да је, када је реч о позитивним стратегијама, запажено да се у корпусу групе одраслих говорника (спонтани дискурс) примењује низ стратегија учтивости које млади говорници нису узимали у обзир, а то су:

- Коришћење ироније као учтиве стратегије како би се увео шаљиви тон.
- Наглашено или отворено захваљивање као награда чину ласкања.
- Буквално понављање идеја или коментара других учесника разговора са којима постоји слагање и то као гест прихватања или интересовања.
- Отворено показивање да се жели избећи неспоразум.
- Изражавање солидарности и подршке другим саговорницима, нудећи алтернативну лексику како би ови завршили своју изјаву.
- Отворено изражавање солидарности са другим.

Уопштено говорећи, ауторка је приметила да су све групе користиле разнолике стратегије учтивног ублажавања покушавајући да ублаже импакт који би произвеле конфронтације мишљења и да на тај начин одрже везе припадности, што је, како примењује ауторка, једна од одлика комуникативних пракси Санто Доминга, где није прихватљиво директно и отворено изражавање неслагања без ублажавања. Да би се постигао постигнути циљ примећена је употреба стратегија какве су умањење сопствене појаве уз потврду да саговорник зна више о тој теми или пак покушај да се умање негативна својства другог истичући најпре добре стране његовог излагања како би му се касније упутио контрааргумент.

Наводи се да, када је реч о епизодама 3 и 4- које карактеришу разговори који су у потпуности спонтани будући да су снимани учесници а да они о томе нису били обавештени - резултат указао да је веома евидентан много већи степен варијабилности у односу на претходне групе и да је управо то један од најочитијих резултата анализе: стил се мења у зависности не само од саговорника, већ и од контекста и околности. Анализом је утврђено да су само учесници треће епизоде били припадници ниже класе, неспособни да сасвим модификују социолингвистички сти независно од тога да ли су били снимани или не, зато што им недостаје језичка и образовна основа да би то могли учинити.

Говорећи о говорној учтивости и стратегији ублажавања, ауторка закључује да је реч о стратегији високе фреквенције употребе у Санто Домингу, те да се употреба директног и вертикалног стила (карактеристичног за европске језичке заједнице) сматра неучтивим и неприхватљивим друштвеним понашањем. Стога, стратегије ублажавања као и репаративни чинови представљају норму, чак и када је реч о особама које припадају истој друштвеној класи или делатној заједници (дакле, на истом су нивоу друштвене моћи), или о особама које деле иста интересовања, старосну доб или друштвену класу. Говорећи о моделима учтивости, ауторка на више места закључује да ниједан модел учтивости не може

да се генерализује, односно да не можемо говорити о општем, односно глобалном, моделу учтивости. Ауторка даље закључује да резултат истраживања указује на чињеницу да ниједан модел учтивости - ни онај који постулира Робин Лејкоф, нити Личов, модел Браун и Левинсона или Вотсов модел, не може да се примени ван контекста комуникативне ситуације, који варира чак и од једне делатне заједнице до друге унутар исте говорне заједнице . Стога је хипотеза да модели учтивости не могу да имају универзалан карактер, већ да стоје у директној корелацији са одређеном културом и културним моделима дате заједнице, потврђена.

Ауторка закључује да је теорију учтивости неопходно проширивати интердисциплинарним истраживањима и даљим укључивањем антрополошких, социолошких, психолошких и других приступа и методолошких поступака у процес прагматичке и социолингвистичке анализе (Гештлт анализа и корпусна лингвистика нуде значајна нова изворишта за ову врсту истраживања). За ауторку овога рада од значаја да се настави евалуација модела језичке учтивости у различитим заједницама, како би се кроз системску компаративну анализу постигао већи степен веродостојности истраживачких закључака. Такође сматра да се будућа истраживања морају фокусирати на унапређење инструмента који се користе у циљу евалуације ефикасности стратегија учтивости. Ауторка истиче да није могуће створити инструмент који би деловао природно и спонтано, а у исто време имао научни карактер; посматрачев парадокс је и даље озбиљан ”камен спотицања” у свим истраживањима која теже да се базирају на анализи спонтаног дискурса. Ауторка стога сматра да будућа истраживања морају да уз традиционалне социолингвистичке методе прикупљања података које, у исто време, захтева контрола језичких варијабли, примењују и етнографски поступци за формирање свеобухватног корупса говорне делатности која би се могла користити у даљим истраживањима учтивости у различитим културама.

VI. СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Ковач Барет, И. (2017). Estrategias de cortesía verbal en la comunidad lingüística urbana de Santo Domingo, República Dominicana. *Folia linguistica et litteraria: Часопис за науку о језику и књижевности* (16), Филолошки факултет Универзитета Црне Горе, стр. 227-250.
2. Ковач Барет, И. (2018). Espontaneidad y cortesía en la interacción verbal de la comunidad lingüística urbana de Santo Domingo, República Dominicana. *Actas del XVIII Congreso de la FIEALC*. Madrid.

VII. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Значај овог истраживања огледа се у систематској анализи различитих конверзација међу хиспано-говорницима који су чланови једне језичке заједнице, из перспективе говорне учтивости - са посебним нагласком на стратегији ублажавања - која се представља како би се показала фрагилност у примени модела говорне учтивости за које се верује да су универзалног карактера, на практичне ситуације проистекле из околности које су видљиве спонтано, или квази-спонтано, а не програмирано. Употреба неуобичајених поступака лингвистичког истраживања: полу-спонтани разговори у групи, као и сасвим спонтани разговори који су уживо снимани, гарантују резултат који није конвергентан са резултатом уобичајених социолингвистичких интервјуа. Ово истраживање дало је бројне резултате и представља једно од малобројних студија на тему говорне учтивости говорника шпанског језика на простору Кариба.

Резултати истраживања потврђују једну од главних хипотеза да модели језичке учтивости нису примењиви на све културе, говорне и делатне заједнице, већ да су обојени одређеном визијом односно специфичном перспективом, углавном евроцентричном. У случају латиноамеричких народа, бивших колонија, ауторка ту визију дефинише као визију метрополе.

Исто тако, потврђује се друга предочена хипотеза која се односи на сталну употребу стратегије ублажавања, нарочито међу одраслим (пунолетним) говорницима шпанског језика у говорној заједници Санта Доминга, што је у складу са хиспаноамеричком комуникативном традицијом, која се значајно разликује од евроцентричне и англосаксонске комуникативне културе. Стратегија ублажавања се у датој говорној заједници, коју ауторка дефинише као типичну за град Санто Доминго, дефинише се као стандард за минимизирање напада у оквиру учтивости. Ауторка, међутим, наглашава да позитивне стратегије и стратегије ублажавања не представљају израз друштвене солидарности, већ израз лепог васпитања које је неопходно за постизање међу-расног слагања на простору на које се ово истраживање односи. Критичка социолингвистичка и прагматичка анализа привидне солидарности заправо указује на површност, страх, и nelaгоду у комуникативним односима међу говорницима различитих друштвених слојева у Санто Домингу.

VIII. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Кандидаткиња Ивана Барет Ковач је у свом докторском раду обрадила значајну тему из области хиспанистике која је до сада била релативно неистражена из перспективе критичке социолингвистике. Резултати докторског рада на тему *Урбана социолингвистика: стратегије учтивости у усменој интеракцији урбане популације града Санта Доминга, Доминиканска Република* потврђују основну хипотезу од које је ауторка пошла у овом емпиријском истраживању дајући оригиналан и значајан допринос науци јер је реч о првом темељном истраживању датог говорног подручја, те као представља допринос хиспанској лингвистици уопште. Кандидаткиња је веома зрело, детаљно и

систематично приступила анализи сложене материје, показујући високо развијенеспособности формулисања стечених сазнања и формирања јасних, научно заснованих закључака и ставова.

IX. ПРЕДЛОГ

Комисија препознаје вредност истрајног, савесног и темељног рада кандидаткиње Иване Барет Ковач и предлаже Већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да рукопис под насловом *Урбана социолингвистика: стратегије учтивости у усменој интеракцији урбане популације града Санта Доминга, Доминиканска Република* прихвати као докторски рад који испуњава услове предвиђене законом, а да кандидаткињу Ивану Барет Ковач позове на усмену одбрану.

У Београду, 4. фебруара, 2018.

КОМИСИЈА:

Проф. др Јелена Филиповић, редовна професорка
Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Проф. др Ивана Вучина Симовић, ванредна професорка
Универзитет у Београду, Филолошки факултет

др Сања Маричић Месаровић, доценткиња
Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет